

Ιστορικό άρθρο του Σπύρου Κάλμπαρη*.

Τα σχολεία και η εκπαίδευση στη Τζια κατά την πρώτη δεκαετία της Εθνικής Παλιγγενεσίας με Κυβερνήτη τον Καποδίστρια.

Βρισκόμαστε στο έτος 1830. Η πολιτική και κοινωνική κατάσταση στην πατρίδα μας αρχίζει να σταθεροποιείται με τις προσωπικές και άοκνες προσπάθειες του κυβερνήτη. Οι ανάγκες σε χρήμα και αγαθά είναι υπέρογκες. Οι απαιτήσεις των αγωνιστών, που πολλοί απ' αυτούς γυρίζουν ρακένδυτοι και πένητες, είναι μεγάλες. Τα υποτιθέμενα σχολεία είναι, τα περισσότερα, έρημα και ακατοίκητα. Βιβλιοθήκες δεν υπάρχουν. Οι δάσκαλοι δεν πληρώνονται κανονικά· ζουν απερίγραπτες καταστάσεις. Τα έγγραφα της εποχής, που έχουν αποθηκευτεί στη Βιβλιοθήκη της Βουλής το αποδεικνύουν. Δύο από τα πολύτιμα αυτά έγγραφα αναφέρονται στη Κέα και στα σχολεία της, όπου οι έφοροι του νησιού στην αναφορά τους προς την Γραμματεία της Κυβέρνησης, αναφέρονται στην εγκατάλειψη τους, τη δυστυχία των δασκάλων, τη μη σταθερή πληρωμή τους και την ανυπαρξία βιβλιοθηκών.

Όλα αυτά τα αλιεύσαμε από τα λυτά έγγραφα της Βιβλιοθήκης της Βουλής και τα δημοσιεύουμε για πρώτη φορά στο περιοδικό Το Νηάκι μας η Κέα. Τα φύλλα υπ' αρ. 24 και 27/1830 των Γενικών Αρχείων του Κράτους του Υπουργείου Παιδείας είναι τα κατωτέρω:

A. « *Ἡ Παιδεία κατά τον Αγώνα και ἐπὶ Καποδίστρια* »

*ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ ΕΦΟΡΙΑΣ **

ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΚΕΑΣ

(Γ.Α.Κ., Υπ. Παιδ;, φ. 24, 1830)

*Προς την ἐπὶ των Εκκλησιαστικῶν και της Δημοσίου Εκπαιδεύσεως
Γραμματεῖαν της Κυβερνήσεως*

Ἐλάβομεν τὴν ὑπ' αριθ. 274 διαταγὴν της σεβ. Κυβερνήσεως, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν εἶδομεν τὴν γενναίαν συνεισφορὰν της Α.Ε. του σεβ. ημῶν Κυβερνήτου, ἡ ὁποία ἐχρησίμευσεν ὄχι ὀλίγον εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν του σχολείου. Ἐλάβομεν ὁμοίως και τὰ βιβλία, κατὰ τὸν κατάλογον του ἐπιστάτου της Βιβλιοθήκης, τὰ ὅποια ἀναφέρομεν ὀνομαστί εἰς τὴν προς τὸν πρόεδρον τοῦ "Ὁρφανοτροφείου ἀναφορὰν μας· και τὰυτα δεν ἐχρησίμευσαν ὀλιγώτερον εἰς τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τοιούτων βιβλίων εἰς τὰ σχολεία μας.

Εὐγνωμονοῦντες, λοιπόν, κατὰ πάντα δια τὴν πρόνοιαν της Α.Ε., λυπούμεθα εἰς ἄκρον, βλέποντες τὴν ἀφιλοκαλίαν των συμπολιτῶν μας, ἢ μᾶλλον τὸν φθόνον, προ πάντων δε της Δημογεροντίας, ἡτις, ἀφοῦ δεν ηθέλησε ποτέ να συνδράμη εἰς βοήθειαν των σχολείων μας, ἐκλεξεν ἤδη, ἀνθ' ημῶν, εφόρους τούς : Βασίλειον Ἀριστέα, ὑποπρόξενον Αὐστριακόν, τὸν Σπυρίδωνα Πάγκαλον, ὑποπρόξενον Ὁλλανδόν, και τὸν Ἰωάννην Ξιφίαν, ἓνα γέροντα, καλόν μεν, ἀνεπιτήδειον δέ δι' ὄλου εἰς τοιοῦτον ἐπάγγελμα. Ἡ προ πολλοῦ ἤδη μελετημένη

αυτή εκλογή απέδειξε σαφέστατα τον ιδιοτελή και μοχθηρόν σκοπόν της Δημογεροντίας.

*Ἔ*Αρα είναι τοῦτο κατάλληλον εἰς κοινούς ξένων Δυνάμεων, να ἐνεργῶσιν ἐν ταύτῳ εἰς τον αὐτόν τόπον και τα νοταρικά χρέη; ὡς να ἐξέλιπον ἀπό την νῆσον πολῖται "Ἕλληνες !

Ἐλπίζομεν, ὁμως, διτι δλας ταύτας τὰς καταχρήσεις θέλει τὰς θεραπεύσει ἢ πρόνοια ἐντὸς ολίγου της σεβ. Κυβερνήσεως. Ἡμεῖς εἴμεθα με την εὐχαρίστησιν, διτι ἐσυντελέσαμεν το κατά δύναμιν εἰς την σύστασιν των σχολείων της πατρίδος μας, διότι εὐρόντες αὐτὰ ἔρημα και ακατοίκητα, ἀπὸ τὰς περιστάσεις, τα ἐκάμαμεν, συν θεῷ, κατοικητὰ· ἐσυντελέσαμεν εἰς την ἐκλογὴν αξίων διδασκάλων, εἰς την εὐταξίαν και πρόοδον των σχολείων, εἰς την αὐξήσιν της βιβλιοθήκης, εἰς εὐρεσιν πόρων, ἐνὼ δεν υπήρχε κανένας σταθερός. Εἰς δε την τούτων ἐπαύξησιν δεν ἐχρειάζετο ἄλλο τι ἐκ μέρους της Δημογεροντίας, εἰμὴ εὐκρίνεια και φιλοκαλία· ἀλλ' εἰς ὄνους ἢ λύρα, κατά την παροιμίαν, τους κανθλίους.

Μένομεν δε με ὅλον το σέβας

Ἐν Κία τη 20 Φεβρουαρίου 1830

Οἱ ἐφοροὶ της σχολῆς

Μιχαὴλ Πάγκαλος, Α. Ρεβελάκης, Ἰωάννης Πάγκαλος».

B.

ΜΕΡΙΜΝΑ ΔΙΑ ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ *

ΑΝΔΡΟΥ ΚΑΙ ΚΕΑΣ

(Γ.Α.Κ., Υπ. Παιδ., φ. 27, 1830)

Κυβερνήτης

Προς τον Διοικητὴν "Ἀνδρου και Κέας

Ὁ "Ἐκτακτος Ἐπίτροπος των Βορείων Κυκλάδων ἀνέφερεν εἰς την Κυβέρνησιν, διτι τα κατά ταύτην την νῆσον διδασκτικά καταστήματα κινδυνεύουν να διαλυθῶσι δι' ἀπορίαν χρηματικὴν, ἐνεκα της οποιᾶς ἀναγκάζονται οἱ διδάσκαλοι να παραιτηθῶσι, στερούμενοι των ἰδίων μισθῶν, μ' ὅλον διτι τα καταστήματα ταῦτα ἔχουσι χρηματικὰς κληροδοσίας, ἀφιερῶθεις παρὰ των ὀσιωτάτων πατέρων των αὐτόθι Ἱερῶν μοναστηριῶν, συνισταμένας εἰς ὁμολογίας των ἰδίων πολιτῶν.

Πριν ἢ Κυβέρνησις χορήγησιν τα ἀναγκαῖα μέσα εἰς τα διδασκτικά καταστήματα της επικρατείας ἀπὸ των διαφόρων κληροδοσιῶν, τὰς οποιᾶς ἐλπίζει να ἀποταμίευσιν συντόμως εἰς το γαζοφυλάκιον της Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως, κρίνει δίκαιον, οἱ οφείλονται των ὁμολογιῶν τούτων να πληρῶσιν μέρος των οφειλομένων εἰς την σχολὴν, κατ' ἀναλογίαν της οφειλομένης ποσότητος, δια να πληρωθῶσιν ἐκ τούτων οἱ μισθοὶ των διδασκάλων.

Δια τοῦτο, συγκαλέσας τους εἰρημένους ὀφειλέτας, θέλεις προτρέψει ἐκ παντός τρόπου νὰ πληρῶσιν ὡς ἀνωθεν, θεωροῦντες ὡς ἱερά τὰ πρὸς τὰ

σχολεία χρέη, τὰ ὁποῖα θέλουν ὑποχρεωθῆ παρα τῆς δικαιοσύνης τῶν νόμων νά πληρώσωσιν, ἐάν φανῶσι δυστροποῦντες.

Ὅφειλεις διὰ ταῦτα νά πληροφορήσης τήν Κυβέρνησιν δια να λάβη περὶ τούτου τα ἀνήκοντα μέτρα.

Ἐν Ναυπλίῳ τη 6 Μαΐου 1830

Ὁ Κυβερνήτης

Τ. Α. Κ(αποδίστριας)».

Ὅπως διαπιστώνουμε ἀπὸ τα προαναφερόμενα δύο ἔγγραφα, τα σχολεία της Κέας κινδύνευαν να διαλυθούν, γιατί δεν υπήρχαν τα αναγκαία μέσα για να συντηρηθούν, η δε Δημογεροντία του νησιού δεν εμφανίζονταν ἔτοιμη να βοηθήσει την κατάσταση, πιθανῶς διότι τα περίμενε ὅλα ἀπὸ το Ἑλληνικό Κράτος, που εκείνη τη δύσκολη περίοδο, προσπαθοῦσε να σταθεῖ στα πόδια του ἀπὸ τα τόσα σοβαρά προβλήματα που εἶχε· οι δε κάτοικοι δεν συμφωνοῦσαν για την διατήρηση της εὐρυθμης λειτουργίας των σχολείων προβάλλοντας διαφόρους λόγους, μερικοί δε ἀπὸ αυτοὺς κατακρατοῦσαν ὀρισμένα χρήματα και πράγματα του σχολείου, ὅπως θα δούμε στο ἐπόμενο δημοσίευμα της εφημερίδας. Οι δε παλαιοὶ ἔφοροι των σχολείων της Τζιας παραπονούνται στη Κυβέρνηση ὅτι ἐνῶ αυτοὶ συντηροῦσαν μέχρι τότε τα σχολεία και φρόντιζαν για τη λειτουργία τους παρά τα τόσα προβλήματα και ελλείψεις που εἶχαν, οι Δημογέροντες φρόντισαν να διορίσουν ἄλλους ὡς ἔφορους στα σχολεία και μάλιστα ξένους.

Αξίζει να σημειωθεῖ ὅτι, εκείνη τη περίοδο του Ἰωάννου Καποδίστρια λειτουργοῦσαν στην Τζια δύο σχολεία: το ἑλληνικό και το αλληλοδιδασκτικό. Στο πρώτο διεύθυνε ο Γεώργιος Σερούϊος, Κεῖος με υποδιεύθυνση τον Π.Π. Δημήτριο Βόδινο, στο δεύτερο υπεύθυνος ἦταν ο Ἰωάννης Οικονόμου Χωματιανός. Μερικά δε ἀπὸ τα μαθήματα που δίδασκαν ἦταν: Απομνημονεύματα Ξενοφώντος, Ὀρθογραφία, Τεχνολογία, Αποφθέγματα φιλοσόφων, Αριθμητική και Καλλιγραφία. Τα υπόλοιπα στο ἐπόμενο τεύχος.

* Τα στοιχεία, αρκετά ἐντὸς εἰσαγωγικών, που προκύπτουν ἀπὸ ἔγγραφα, τα οποία δημοσιεύονται παραπάνω, ἔχουν ἀντληθεῖ ἀπὸ τα «λυτά» ἔγγραφα της ἀρμοδιότητας ὅλων των Ὑπουργείων, ἐκτὸς των Ἐσωτερικών, τα οποία βρέθηκαν δεμένα σε ντοσιέ εἰς το Ἀρχεῖο της Βιβλιοθήκης της Βουλῆς. Αφοροῦν ἔγγραφα κυρίως του Ἐκτελεστικού, του ἐτέρου δηλαδή των δύο Σωμάτων της Προσωρινῆς Διοικήσεως της Ἑλλάδος. Τα δύο αὐτά Σώματα, Βουλευτικό και Ἐκτελεστικό, θεσπίσθηκαν ἀπὸ την Α' ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνική Συνέλευση, η οποία κήρυξε την

«πολιτικήν ύπαρξιν και ανεξαρτησίαν» του Ελληνικού Έθνους και εψήφισε (1^η Ιανουαρίου 1822) το πρώτο Σύνταγμα της Ελλάδος, ως «Προσωρινόν Πολίτευμα».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α). ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ, Α'
ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1821-1832,

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ, ΠΡΟΒΟΥΛΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΔΗΜΟΣΙΑ
ΕΓΓΡΑΦΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Β). ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ 1821-1832

«ΛΥΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ» Α' & Β' ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ

Γ). ΑΠ. Β. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ: ΚΕΙΜΕΝΑ-ΠΗΓΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΣΕΙΡΑ ΤΡΙΤΗ

ΤΑ ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΩΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΝ ΕΠΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ- ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΙ

ΑΘΗΝΑ 1968.

***Ο Σπύρος Κάλμπαρης είναι συγγραφέας, δημοσιογράφος και
βραβευμένος ποιητής, μέλος της Ένωσης Κυκλαδικού Τύπου (Ε.ΚΥ.Τ.)**